

7. Osnovy metodiki obucheniya chercheniyu / [pod. red. A. D. Botvinnikova]. – M. : Prosveshchenie, 1966. – 510 s.
8. Filosofskiy slovar / pod red. I. T. Frolova. – izd. 7-e, pererab. i dop. – M. : Politizdat, 1987. – 590 s.
9. Shchetyna N. P. Hrafichna diialnist yak zasib rozumovoho rozvytku uchniv VIII-IX klasiv na urokakh kreslennia : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 "Teoriia ta metodyka navchannia kreslennia" / N. P. Shchetyna. – K., 2002. – 22 s.

Нищак И. Д. Содержание и задачи инженерно-графической подготовки учителя технологий в педагогическом вузе.

Сделана попытка исследовать содержание и задачи инженерно-графической подготовки учителя технологии в соответствии со спецификой его профессиональной инженерно-графической деятельности. Профессиональная инженерно-графическая деятельность учителя технологии сочетает умственные и практические действия, направленные на успешное решение инженерно-графических задач в условиях проектно-технологической подготовки школьников. В соответствии с этим, инженерно-графическую подготовку учителя технологии можно определить как специально организованный педагогический процесс обучения инженерно-графических дисциплин в вузе, направленный на формирование системы специальных знаний, умений и навыков, необходимых для организации и осуществления профессиональной инженерно-графической деятельности и творческого развития личности.

Ключевые слова: инженерно-графическая подготовка, инженерно-графическая деятельность, учитель технологий.

Nischak I. D. Contents and tasks of engineering graphic preparation of teacher of technology in teaching universities.

The article is an attempt to explore the content and tasks of engineering graphic preparation of teacher of technology according to the specifics of professional engineering graphic activity of the teacher. Professional engineering graphic activity of the teacher of technology combines the activities intellectual and practical actions aimed at successfully solve engineering graphic problems in terms of project-technological training of students. Accordingly, engineering graphic preparation of teacher of technology can be defined as specially organized teaching learning process engineering graphics courses in universities aimed at the formation of the special knowledge and skills needed to organize and perform professional engineering graphics activity and creative development of personality.

Keywords: engineering graphics education, engineering graphic activity, the teacher of technology.

УДК 159.923

Оршанський Л. В., Матвісів Я. Я.

**ПРОБЛЕМА КРЕАТИВНОСТІ:
СУТНІСТЬ, ТИПІЗАЦІЯ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ**

У статті на основі вітчизняних і зарубіжних джерел з педагогіки та психології здійснено аналіз проблеми креативності: розкрито сутність, основні напрями досліджень; з'ясовані типологічні ознаки, особливості і чинники, які впливають на її формування.

Ключові слова: креативність, формування, розвиток, творча особистість.

Вивчення проблеми творчості має багатовікову історію та різні аспекти: філософський – формування і розвиток здібностей за допомогою оволодіння матеріальною і духовною культурою; психологічний – дослідження психологічних основ творчих здібностей та педагогічний – визначення шляхів і засобів розвитку особистості, її творчих здібностей, вплив педагогічних дій на особистість у процесі навчання. Варто зауважити, що до кінця ХІХ ст. дослідження творчості, креативності носили здебільшого описовий характер, тобто зводилися до феноменологічного опису процесу розв'язання творчої задачі та тих умов і обставин, що супроводжують успішну творчу діяльність. З початку ХХ ст. виникла потреба в пізнанні механізмів творчості, шляхів і способів формування творчих здібностей і

креативності особистості. Передовсім це стосується дослідження зарубіжних учених, які займалися розвитком теорії творчості.

Мета статті: на основі аналізу літературних джерел розкрити сутність креативності як особистісного феномену, а також особливості та чинники її формування і розвитку.

У сучасному суспільстві зростає потреба в людях з нестандартним мисленням, здатних проявляти творчий підхід, креативність у розв'язанні проблемних ситуацій і завдань. Уперше термін “креативність” (від лат. **create** – творити) використав Д. Сімпсон у 1922 р., позначивши ним здатність людини відмовитися від стереотипних способів мислення. У першій половині ХХ ст. до основних закордонних досліджень цього напрямку належать праці С. Каплан, Дж. Рензулі, Р. Стернберга, Д. Сіск, А. Танненбаума, Дж. Фельдхьюзена, К. Хеллер та ін.

Вже у 60-і рр. ХХ ст., як зазначає С. Тейлор, існувало понад шістьдесят визначень креативності, які були розділені на п'ять типів: 1) гештальтистські, (описують креативний процес як руйнування існуючого гештальту для побудови кращого); 2) інноваційні (зорієнтовані на оцінку креативності за новизною кінцевого продукту); 3) естетичні або експресивні (враховують самовираження, властиве конкретному творцю); 4) психоаналітичні або динамічні (описують креативність і форми її прояву через постійно діючі та змінні якості особистості); 5) проблемні (пов'язані з алгоритмом процесу розв'язання завдань) [3, с. 210].

Звісно, поняття “творчість” тісно переплітається з поняттям “креативність”, хоча змістовно є відмінними категоріями. Так, під творчістю розуміється процес, що має певну специфіку та призводить до створення нового, а креативність розглядається як потенціал, внутрішній ресурс людини, її здатність відмовитися від стереотипних способів мислення або здатність знаходити нові варіанти розв'язання проблеми. Креативність також можна визначити як здатність людини до конструктивного, нестандартного мислення і поведінки, усвідомлення та розвитку особистого досвіду. Творчість і креативність також розрізняються за значенням. Творчий процес ґрунтується на натхненні автора, його здібностях, традиціях, які він наслідує. Якщо ж говорити про креативний процес, то головною його складовою є прагматичний елемент, тобто первинне розуміння, навіщо, для чого і як потрібно щось створювати і, власне, що саме треба створювати.

Із середини ХХ ст. актуалізуються комплексні дослідження проблеми творчості та креативності. Прибічники психоаналітичного напрямку у психології (Е. Кріс, Л. Кубі та ін.) стверджували, що творчість є результатом внутрішньоособистісних конфліктів, а креативність – це “регресія, яка обслуговує Еґо людини” [1].

Представники гуманістичного напрямку (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Сатір та ін.) навпаки вважали, що творчість виникає, коли відсутні внутрішньо-особистісні конфлікти, а творчий процес є реалізацією природного творчого потенціалу за умови усунення внутрішніх бар'єрів і зовнішніх перешкод. У цьому контексті, А. Маслоу наголошував, що потреба в самовираженні є основою потреби людини [5]. К. Роджерс під креативністю розумів здатність людини знаходити нові способи розв'язання проблем і нові способи вираження. На його думку, “людина є не тим, чим вона є, а тим, чим може стати. Ресурс розвитку людини закладений в ній самій” [7, с. 112].

Представники психометричного напрямку (Дж. Гілфорд, Е. Торренс та ін.) вважали, що природний творчий потенціал індивіда визначений генетично, тому може бути вимірний стандартними тестами. Термін “креативність”, як особливий тип здібностей, Дж. Гілфорд вперше використав у 1963 р. Креативність, згідно з Е. Торренсом, це “здатність до генерування оригінальних ідей та використання нестандартних способів інтелектуальної діяльності – в широкому сенсі; і дивергентні здібності – у вузькому сенсі. Креативність – процес виявлення пробілів в інформації, процес зародження ідей та гіпотез, їх перевірки і модифікації” [20, с. 45].

Правомірним слід визнати підхід зарубіжних авторів, які в проблемі креативності виділяють чотири аспекти [4, с. 132]: 1) креативний процес (Х. Гейвін, А. Кропфей, С. Меднік, Р. Стернберг, Т. Тардіф, Е. Торренс, Г. Фостер, К. Юнг та ін.); 2) креативний продукт діяльності креативної особистості (Ф. Баррон, П. Джексон, С. Мессік, К. Тейлор,

Д. Харрінгтон та ін.); 3) креативну особистість, що здійснює творчий процес (Л. Бінсвангер, Е. Де Боно, К. Кокс, В. Мак-Дугалл, К. Роджерс, Е. Роу та ін.); 4) креативне середовище, яке формує потребу в креативності (Р. Ділс, А. Маслоу та ін.).

У розумінні співвідношення творчих здібностей та інтелекту також існує низка підходів. Так, психологи А. Маслоу, А. Олох, А. Танненбаум та ін. вважають, що творчих здібностей не існує, а головну роль в детермінації творчої поведінки, творчої активності відіграє інтелект, мотивації, цінності, якості та властивості особистості; К. Кокс, Л. Термен та ін. – зводять творчі здібності до інтелекту; Дж. Гілфорд, Г. Грубер, К. Тейлор та ін. – креативність вважають самостійною якістю мислення, яка не зводиться до інтелекту в його традиційному розумінні.

М'який варіант цього підходу пропонує Е. Торренс, зауважуючи, що при IQ нижчим за 115 – 120 пунктів – інтелект і креативність утворюють єдиний чинник, а при IQ вищим за 120 – здатність до творчості стає незалежною величиною. Він наголошував, що людина, маючи низький рівень інтелекту, не може бути креативною, натомість є інтелектуали з низькою креативністю [21].

Дж. Гілфорд гіпотетично виділив інтелектуальні здібності, які характеризують креативність: 1) семантична гнучкість (здатність виявити основну властивість об'єкту та пропонувати новий спосіб його використання); 2) образна адаптивна гнучкість (здатність змінити форму стимулу таким чином, щоб побачити в ньому нові ознаки та можливості використання); 3) семантична спонтанна гнучкість (здатність продукувати різноманітні ідеї в нерегламентованій ситуації); 4) оригінальність (здатність продукувати віддалені асоціації, давати незвичайні відповіді); 5) допитливість (чутливість до проблем у навколишньому світі); 6) здатність до розробки гіпотези, "іррелевантність" (логічна незалежність реакції від стимулу); 7) фантастичність (повна відірваність відповіді від реальності за наявності логічного зв'язку між стимулом і реакцією). Ці здібності Дж. Гілфорд об'єднав під загальною назвою "дивергентне мислення", яке проявляється тоді, коли проблема лише має бути виявлена, сформульована та коли не існує заздалегідь передбаченого способу її розв'язання (на відміну від конвергентного мислення, зорієнтованого на наперед відомий спосіб розв'язання проблеми) [11]. Крім цього, Дж. Гілфорд обґрунтував шість параметрів креативності: 1) здатність до виявлення і постановки проблем; 2) "побіжність думки" (кількість ідей, що виникають в одиницю часу); 3) оригінальність як здатність виробляти ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих поглядів, уміння відповідати на подразники нестандартно; 4) гнучкість як здатність продукувати різноманітні ідеї; 5) здатність удосконалити об'єкт, додаючи нові деталі; 6) здатність розв'язувати проблеми, тобто здатність до аналізу і синтезу [10].

Аналізуючи проблему креативності, слід наголосити, що більшість зарубіжних психологів, не зважаючи на існуючі відмінності у поглядах, трактували креативність як аспект інтелекту (Дж. Гілфорд, Е. Торренс, Л. Термен, Д. Векслер, Е. ДеБоноір) і лише згодом стали розглядати креативність як вищий розумовий процес ("надраціональність" творчості Р. Мея, "гомпросторове мислення" А. Ротенберга. Низка дослідників (К. Тейлор, К. Кокс, Е. Роу та ін.) зосередили увагу на вивченні мотиваційних, комунікативних характеристик творчих осіб. С. Аріеті зробив спробу вивчення креативності як своєрідного синтезу несвідомих процесів і логічного мислення, присвоївши цьому синтезу назву – "третинні процеси". У сучасних дослідженнях превалює т. зв. синтетичний підхід, при якому інтелектуальні, особистісні та соціальні чинники визнаються однаково значущими для розвитку креативності [2, с. 4].

Таким чином, можна виділити три напрями у дослідженні креативності західними психологами: 1) когнітивний (Дж. Гілфорд, Е. Торренс, С. Меднік, Е. ДеБоно, М. Рорбах, А. Ротенберг, Р. Мей та ін.); 2) особистісний (К. Тейлор, К. Кокс, Е. Роу, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.); 3) синтетичний (Ф. Раштон, Дж. Рензулі, Дж. Фельдх'юзен, А. Танненбаум, Р. Стернберг, С. Каплан, К. Хеллер) та ін.

У межах інтегрованого підходу французький математик Ж. Адамер виділив чотири етапи, притаманні будь-якому творчому процесу: 1) підготовка (усвідомлення проблеми,

початкові спроби знайти її розв'язання); 2) інкубація (тимчасове призупинення свідомої роботи над проблемою, зміщення пошуку її розв'язання на несвідомий рівень); 3) інсайт, осяяння (раптове знаходження способу розв'язання проблеми, яке супроводжується бурхливими позитивними емоціями); 4) розробка та схвалення результатів (перевірка істинності отриманого розв'язку логічними засобами, здійснення процедур практичного розв'язання проблеми, тобто втілення ідеї в кінцевий продукт, коли вирішальну роль відіграють знання, уміння, навички і внутрішні ресурси).

Важливу роль в ефективній реалізації цих етапах належить педагогові. У дослідженні, проведеному англійським ученим Д. Озцаном, була обґрунтована й експериментально доведена значущість професійної позиції вчителя у розвитку креативності учнів. Критеріями аналізу роботи педагогів виступили: уміння учнів незалежно і самостійно розв'язувати завдання, приймати правильні рішення, нести за них відповідальність, застосовувати нестандартні способи при досягненні кінцевого продукту. Ним були отримані результати, які засвідчили, що рівень розвитку творчих здібностей учнів перебуває у прямій залежності від творчих здібностей педагогів. Крім цього, дослідник відзначав, що на розвиток креативності учнів найбільше впливають педагоги, які окрім своєї основної роботи додатково працюють над певною темою або цікавим проектом. На думку Д. Озцана, це пов'язано з тим, що працюючи у різних галузях, люди успішніше генерують креативні ідеї [14].

Однак, на жаль, не зважаючи накопичений дослідницький матеріал з проблеми креативності, який мав певні результати як в теоретичному, так і в практичному сенсі, єдиної стрункої теорії креативності досі не існує, як і не існує усіма визнаного поняття "креативність" та методик, які діагностують цю здатність людини до виконання творчих дій.

Західні дослідники С. Сміт, Т. Верд, Р. Фінке та ін. розрізняють такі види (типи) креативності: 1) наївна креативність, властива дітям через відсутність у них панівного досвіду; 2) культурна креативність, сутність якої полягає в подоланні досвіду, свідомому прагненні йти від стереотипів буденної свідомості та шаблонів здорового глузду; 3) інтелектуальна креативність, притаманна науковцям, винахідникам, раціоналізаторам виробництва тощо; 4) художня креативність у різних мистецьких галузях; 5) підприємницька креативність, яка відображає потребу створювати нові продукти, послуги або організації, на які людина має право власності; 6) комунікативна креативність, котра проявляється при співпраці з іншими людьми у процесі творчої діяльності та здатна як мотивувати творчість інших, так й акумулювати їхній творчий досвід [19].

Проаналізувавши наукову літературу з теми креативності, британські дослідники К. Рассел, Ф. Картер розробили перелік характеристик креативності, зазначивши, що творча особистість здатна: 1) відчувати тонкі, невизначені, складні особливості навколишнього світу (чутливість до проблеми); 2) висувати велику кількість різноманітних ідей (побіжність); 3) пропонувати різні види, типи, категорії ідей (гнучкість); 4) пропонувати ідеї, версії, додаткові деталі, способи розв'язання проблеми (винахідливість); 5) проявляти уяву, почуття гумору та розвивати гіпотетичні можливості (уява, здатність до структуризації); 6) демонструвати несподівану, оригінальну поведінку, корисну для розв'язання проблеми (оригінальність, винахідливість і продуктивність); 7) утримуватися від прийняття типової, загальноприйнятої пропозиції, натомість висувати різні ідеї й обирати кращу з них (незалежність, нестандартність); 8) проявляти впевненість у своєму рішенні, незважаючи на виникаючі труднощі, брати на себе відповідальність за нестандартну пропозицію, ідею, думку, які уможливають нетипове розв'язання проблеми (упевнений, самодостатній стиль поведінки) [6].

Отже, у дослідженнях зарубіжних педагогів креативність представлена як інтегральна здатність до творчої діяльності, яку можна і потрібно розвивати.

Якщо розглядати педагогічний аспект, то дослідженнями шляхів розвитку творчої особистості в умовах освітньої діяльності займаються вчені багатьох країн світу (США, Англії, Франції, Китаю, Польщі та ін.). У межах університетських освітніх програм особлива увага приділяється тим, які окрім фундаментальних знань сприяють прояву творчого, інноваційного потенціалу студентів. Такі програми повною мірою реалізуються у контексті

гуманітарних і природничо-наукових спеціальностей у низці таких зарубіжних університетів, як Політехнічний університет в Ренсселасрі (США), Стенфордський університет (США), Сорбонський університет (Франція), Університет Гонконгу (Китай), Варшавський університет (Польща) та ін.

Отримавши підтримку з боку світової наукової спільноти, проблема формування креативності, на жаль, поки що не стала важливим завданням для більшості педагогів. Зокрема, Ю. Плукер і Р. Бегетто намагалися обґрунтувати ситуацію, характерну для сучасної педагогіки, сформулювавши декілька міфів про проблему розвитку креативності, які не дозволяють педагогам і шкільним психологам сприймати її надто серйозно [18]. Дослідник Т. Любарт зазначає, що поняття “креативність” несе в собі ідею експериментування з новими, отриманими в процесі творчості результатами: “Креативність – це здатність генерувати нові результати у межах тематики. Ці результати мають бути новими у тому сенсі, що повинні виходити за межі копіювання вже існуючого” [17, с. 340]. Д. Леонард і В. Свеп вважають, що креативність – це процес формування і вираження нових ідей, які також можуть бути корисними. Креативність не є талантом, тому може бути розглянута як цілеспрямований процес, для організації якого потрібен підхід, що дозволяє максимізувати індивідуальну обдарованість, досвід і кваліфікацію [16].

У свою чергу, Дж. Геладе відзначає багатоаспектний характер креативності, на який можуть чинити вплив безліч чинників соціального походження, зокрема, таких як культура або мова [9]. М. Чиксентміхайї зауважує, що креативність може бути розглянута як форма соціального або культурного феномену, а не лише як форма ментального процесу [8]. Х. Лі і Х. Кім вважають, що культура може чинити вплив як на рівень креативності, так і на способи її вивчення та вимірювання. Крім того, вони стверджують, що креативна поведінка також залежить і від індивідуальних чинників [15].

Цікаві результати досліджень в галузі креативності отримані вченими Ібаракійського університету (Японія), які виявили крос-культурні відмінності в уявленнях про цей феномен між американськими і азійськими студентами. “При вивченні креативності американські студенти демонструють свою перевагу у флексибільності (здатності змінювати, гнучко працювати з різними ідеями), натомість азійські студенти перевершують їх у вдосконаленні й ускладненні ідей” [13, с. 56].

Вагомий досвід у розвитку креативності накопичили польські вчені. У Польщі робота з розвитку творчого потенціалу учнів спочатку велася поза стінами школи або лише у недержавних закладах освіти. Нині реалізується низка експериментів, у межах яких здійснюються спроби включення в освітні програми державних шкіл занять, зміст яких спрямовується на розвиток творчого потенціалу учнів. Крім цього, вищі навчальні заклади (зокрема, Варшавська академія професійної освіти) розпочали спеціальну підготовку педагогів, які повинні створювати власні освітні програми, які сприяють розвитку творчого потенціалу школярів. Програма підготовки креативних педагогів спрямована на розв’язання таких основних проблем, як розробка методів сприйняття творчих людей, способів стимулювання творчих здібностей та методик дослідження рівня ефективності їх формування, технологій розвитку творчої уяви, індивідуальності, інтуїції, різних типів творчого потенціалу, методів створення атмосфери творчості тощо [12].

Отже, ретроспективний аналіз зарубіжних психологічних і педагогічних досліджень дозволив виділити такі основні риси креативної особистості: 1) незалежність і схильність до дивергентної поведінки (для креативу важливі індивідуальні принципи і стандарти поведінки, які не завжди співпадають із загальноприйнятими); 2) гнучкість мислення та відкритість усьому новому (стереотипи перешкоджають креативному мисленню; уміння відмовитися від звичного погляду на буденні речі, прагнення розглядати проблему з нестандартного ракурсу є вивіреним шляхом знаходження інноваційних рішень); 3) мотивація самоактуалізації, прагнення до самовираження та здатність до творчості (креативність неможлива без самовираження й індивідуального погляду на шляхи розв’язання проблеми); 4) здатність до виявлення, постановки і розв’язання проблем.

Висновок. Ретроспективний аналіз проблематики формування креативності уможливив

актуалізацію таких основних напрямів:

1) визнання на рівні держави проблеми розвитку креативності як важливої умови інноваційного поступу сучасного суспільства; розуміння культурної і соціальної зумовленості проблеми розвитку креативності;

2) розробка сучасних методів і форм, які сприяють розвитку креативного потенціалу особистості, та впровадження їх у навчально-виховний процес;

3) формування грамотної професійної позиції креативного педагога як повноцінного учасника творчого навчального процесу.

Використана література:

1. *Беликов В. А.* Образование. Деятельность. Личность / В. А. Беликов. – М.: Академия Естествознания, 2010. – 310 с.
2. Бондарчук О. І. Креативність і когнітивне забезпечення особистісного розвитку керівників освітніх організацій / О. І. Бондарчук // Наука і освіта. – 2010. – Спец. вип.: проект “Когнітивні процеси та творчість”. – С. 4-7.
3. *Дружинин В. Н.* Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с.
4. *Козленко В. Н.* Проблема креативности личности / В. Н. Козленко // Психология творчества. – М., 1990. – С. 131-148.
5. *Маслоу А.* Мотивация и личность / А. Маслоу. – СПб.: Питер, 2003. – 325 с.
6. *Рассел К.* Развивайте интеллект. Упражнения для развития творческого мышления, памяти, сообразительности и интеллекта / Кен Рассел, Картер Филип. – М.: Астрель, 2003. – 144 с.
7. *Роджерс К.* Становление личности. Взгляд на психотерапию / К. Роджерс; перевод с англ. М. Злотник. – М.: ЭКС-МО-Пресс, 2001. – 416 с.
8. *Csikszentmihalyi M.* Implications of a systems perspective for the study of creativity / M. Csikszentmihalyi // Handbook of creativity. – N. Y.: Cambridge University Press, 2001. – P. 313-335.
9. *Gelade G. A.* Creativity style, personality, and artistic endeavor / G. A. Gelade // Genetic, Social, and General Psychology Monograph. – 2002. – № 128. – P. 213-234.
10. *Guilford J. P.* Creativity / J. P. Guilford // American Psychologist. – 1950. – № 5. – P. 444-454.
11. *Guilford J. P.* Three faces of intellect / J. P. Guilford // American Psychologist. – 1959. – № 14. – P. 469-479.
12. *Karwowski M.* Creative teaching of creativity teachers: Polish perspective / M. Karwowski, J. Gralowski, I. Lebuda // Thinking Skills and Creativity. – 2007. – № 2. – P. 57 – 61.
13. *Ogawa D.* A differences in creative thinking between Japanese and American fifth-grade children / D. Ogawa, C. Kuehn-Ebert, A. DeVito // Ibaraki University Faculty of Education Bulletin. – 2001. – № 40. – P. 53-59.
14. *Ozcan D.* Contributions of English teachers' behaviours on students' creative thinking abilities / D. Ozcan // Procedia Social and Behavioral Sciences. – 2010. – № 2. – P. 565-585.
15. *Lee H.* Relationships Between Bilingualism and Adaptive Creative Style, Innovative Creative Style, and Creative Strengths among Korean American Students / H. Lee, H. K. Kim // Creativity Research Journal. – 2010. – № 22 (4). – P. 402-407.
16. *Leonard D.* Forstering creativity: expert solutions to everyday challenge / D. Leonard, W. Swap. – Harvard: University Press, 2010. – P. 42-46.
17. *Lubart T.* Creativity across cultures / T. Lubart // Handbook of creativity. – N.Y.: Cambridge University Press, 2001. – P. 339-350.
18. *Plucker J.* Why creativity is domain general, why it looks domain specific, and why the distinction does not matter / J. Plucker, R. Beghetto // Who is creative? – Washington, D.C.: American Psychological Association, 2010. – P. 153 – 167.
19. *Smith S. M.* The creative cognition approach [Електронний ресурс] / S. M. Smith, T. B. Ward, R. A. Finke. – Cambridge: MIT Press, 1995. – Режим доступу: <http://bookfi.org/book/1366226>
20. *Torrance E. P.* The nature of creativity as manifest in the testing / E. P. Torrance // R. Sternberg, T. Tardif (eds.). The nature of creativity. – Cambridge: Cambr. Press, 1988. – P. 43 – 75.
21. *Torrance E. P.* Why Fly?: A Philosophy of Creativity (Creativity Research) / E. P. Torrance. – Cambridge: Paperback, 1995. – 391 p.

References:

1. *Byelikov V. A.* Obrazovaniye. Deyyatelnost. Lichnost / V. A. Byelikov. – M.: Akadyemiya Yestyestvoznaniia, 2010. – 310 s.
2. Bondarchuk O. I. Kreatyvnist i kohnityvne zabezpechennia osobystistnoho rozvytku kerivnykiv osvitnikh orhanizatsii / O. I. Bondarchuk // Nauka i osvita. – 2010. – Spets. vyp.: proekt “Kohnityvni protsesy ta tvorchist”. – S. 4-7.
3. *Druzhinin V. N.* Psikhologiya obshchikh sposobnostey / V. N. Druzhinin. – SPb.: Piter, 2000. – 368 s.
4. *Kozlenko V. N.* Problema kreativnosti lichnosti / V.N. Kozlenko // Psikhologiya tvorchestva. – M., 1990. –

- S. 131-148.
5. Maslou A. Motivatsiya i lichnost / A. Maslou. – SPb.: Piter, 2003. – 325 s.
  6. Rassel K. Razvivayte intellekt. Uprazhneniya dlya razvitiya tvorcheskogo myshleniya, pamyati, soobrazitelnosti i intellekta / Ken Rassel, Karter Filip. – M: Astrel, 2003. – 144 s.
  7. Rodzhers K. Stanovlenie lichnosti. Vzgljad na psikhoterapiyu / K. Rodzhers; perevod s angl. M. Zlotnik. – M. : EKS-MO-Press, 2001. – 416 s.
  8. Csikszentmihalyi M. Implications of a systems perspective for the study of creativity / M. Csikszentmihalyi // Handbook of creativity. – N.Y.: Cambridge University Press, 2001. – P. 313 – 335.
  9. Gelade G. A. Creativity style, personality, and artistic endeavor / G. A. Gelade // Genetic, Social, and General Psychology Monograph. – 2002. – № 128. – P. 213 – 234.
  10. Guilford J. P. Creativity / J. P. Guilford // American Psychologist. – 1950. – № 5. – P. 444-454.
  11. Guilford J. P. Three faces of intellect / J. P. Guilford // American Psychologist. – 1959. – № 14. – P. 469-479.
  12. Karwowski M. Creative teaching of creativity teachers: Polish perspective / M. Karwowski, J. Gralewski, I. Lebuda // Thinking Skills and Creativity. – 2007. – № 2. – P. 57 – 61.
  13. Ogawa D. A differences in creative thinking between Japanese and American fifth-grade children / D. Ogawa , C. Kuehn-Ebert , A. DeVito // Ibaraki University Faculty of Education Bulletin. – 2001. – № 40. – P. 53 – 59.
  14. Ozcan D. Contributions of English teachers' behaviours on students' creative thinking abilities / D. Ozcan // Procedia Social and Behavioral Sciences. – 2010. – № 2. – P. 565 – 585.
  15. Lee H. Relationships Between Bilingualism and Adaptive Creative Style, Innovative Creative Style, and Creative Strengths among Korean American Students / H. Lee, H. K. Kim // Creativity Research Journal. – 2010. – № 22 (4). – P. 402-407.
  16. Leonard D. Forstering creativity: expert solutions to everyday challenge / D. Leonard, W. Swap. – Harvard: University Press, 2010. – P. 42 – 46.
  17. Lubart T. Creativity across cultures / T. Lubart // Handbook of creativity. – N.Y. : Cambridge University Press, 2001. – P. 339 – 350.
  18. Plucker J. Why creativity is domain general, why it looks domain specific, and why the distinction does not matter / J. Plucker, R. Beghetto // Who is creative? – Washington, D.C. : American Psychological Association, 2010. – P. 153 – 167.
  19. Smith S. M. The creative cognition approach [Elektronnyi resurs] / S. M. Smith, T. B. Ward, R. A. Finke. – Cambridge: MIT Press, 1995. – Rezhym dostupu: <http://bookfi.org/book/1366226>
  20. Torrance E. P. The nature of creativity as manifest in the testing / E. P. Torrance // R. Sternberg, T. Tardif (eds.). The nature of creativity. – Cambridge: Cambr. Press, 1988. – P. 43 – 75.
  21. Torrance E. P. Why Fly?: A Philosophy of Creativity (Creativity Research) / E. P. Torrance. – Cambridge : Paperback, 1995. – 391 p.

Оршанский Л. В., Матвисив Я. Я. Проблема креативности: сущность, типизация, особенности и факторы формирования.

В статье на основе отечественных и зарубежных источников по педагогике и психологии осуществлен анализ проблемы креативности: раскрыта сущность, основные направления исследований; выяснены типологические признаки, особенности и факторы, которые влияют на ее формирование.

Ключевые слова: креативность, формирование, развитие, творческая личность.

Orshanskiy L. V., Matvisiv Ya. Ya. A problem of creativity: is essence, typification, features and forming factors.

In the article on the basis of home and foreign sources on pedagogics and psychology the analysis of problem of creativity is carried out: essence, basic directions of researches, is exposed; typology signs, features and factors that influence on her forming, are found out.

Keywords: creativity, forming, development, creative personality.